

Utenlandske multinasjonale selskaper i Norge

FORFATTERE: STEINAR LEKNESSUND (PERCEPTOR) OG ESPEN KVALHEIM (NARD)

Innhold

Forord	2
Innledning	3
Økonomiske utsikter	4
Viktige eierland	5
Verdiskaping	6
Sysselsetting	8
Verdiskaping per sysselsatt	9
Skatt generert av utenlandskeide enheter (beskatning per ansatt)	10
Konklusjon	11
Om rapporten	12
Kilder	14

Forfattere: Steinar Leknessund (Perceptor) &
Espen Kvalheim (Nard)

Forord

Rapporten presenterer en analyse av utenlandske multinasjonale selskaper i Norge. Hovedformålet er å dokumentere effekten utenlandske multinasjonale selskaper har på norsk økonomi.

Dette prosjektet ble utført av Perceptor AS på oppdrag fra AmCham Norge og Abelia, med strategisk rådgiver Steinar Leknessund og dataspesialist Espen Kvalheim fra Nard. Alle casestudier er levert av Abelia og AmCham. Prosjektgruppen er ansvarlig for rapportens funn, og synspunktene uttrykt i denne rapporten samsvarer ikke nødvendigvis med AmCham Norge eller Abelia.

Oversatt av Tone Jane Fjeldstad (New 2 Norway AS) og Madeleine Brekke (AmCham Norway).

Innledning

Rapporten analyserer virkningen av utenlandskeide foretak i Norge fra et økonomisk og industrielt perspektiv. Totalt ble det registrert 250 flere enheter av utenlandskeide foretak i 2017, og totalt 7 935 utenlandske foretak innen utgangen av året.¹ Disse sysselsetter 328 000 personer og står for en omsetning på 1 324 milliarder kroner.² Dette tilsvarer 20% av sysselsettingen og 26% av inntektene som genereres i norsk næringsliv, ifølge Statistisk sentralbyrå (SSB),³ og understreker betydningen av utenlandskeide foretak i Norge.

Definisjon

«Et utenlandskeid selskap er definert som et selskap som kontrolleres av et selskap eller annen økonomisk enhet i utlandet, med direkte eller indirekte eierandel på minimum 50%.» -SSB

Begrepene foretak og enhet brukes om hverandre i denne rapporten.

«Selv om COVID-19 utvilsomt vil ha langvarige effekter på norsk økonomi og kan gi betydelige endringer i økonomiens sammensetning, er innsikten fra historiske data som er brukt i denne rapporten, verdifull for å forstå viktigheten av utenlandskeide foretak i et lands næringsstruktur i det en krise rammer.»

Norge møter for tiden to separate, men beslektede kriser. I tillegg til COVID-19, rammes landet også sterkt av prisnedgang i oljebransjen - ikke helt ulik, men kanskje mer betydelig enn oljeprisnedgangen fra 2014 - 2016. Effekten av oljepris er blitt diskutert i flere rapporter og skiller seg ut som en av de viktigste faktorene for å belyse utviklingen i norsk økonomi.

Figur 1: Oljepris per måned i amerikanske dollar per fat (Kilde: WorldBank)

Denne rapporten dekker årene 2013 - 2017 (18), og som vi kan se fra figur 1, var det et betydelig fall i oljeprisen i 2014, og den økte ikke nevneverdig før i 2018, for deretter å falle igjen i desember 2018.

Antall sysselsatte i utenlandskeide foretak avtok med omtrent 2.400 fra 2016 til 2017. Lavere produktivitet i olje og gass og IT-tjenester bidro til denne nedgangen.

De viktigste måleparameterne, som er studert i denne rapporten, er verdiskaping, sysselsetting, produktivitet og selskapsbeskatning, med mål om å vise hva slags økonomisk innflytelse utenlandske selskaper har på norsk økonomi.

¹ SSB, "Hånd i hånd med EU."

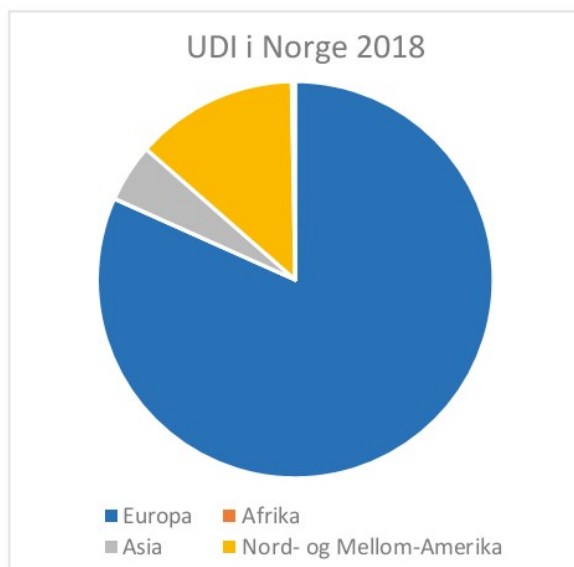
² Ibid.

³ Ibid.

Økonomiske utsikter

Omfanget av utenlandske direkteinvesteringer (UDI) sier noe om attraktiviteten i norsk økonomi. UDI i Norge utgjorde 1.261 MNOK i 2018. En økning på 3,4% sammenlignet med 2017, men en nedgang på 2% sammenlignet med 2016. I årene 2013 - 2018 var den samlede årlige vekstraten (CAGR) for hele UDI i Norge 1,4% mens tilsvarende tall for norske investeringer i utlandet var 9,6%.¹

Europa dominerer UDI i Norge 2018 (figur 2), og bidrar med 81,7%. Den nest største andelen eies av Nord- og Mellom-Amerika på 13,3%. Fra 2016 har Europas andel blitt redusert med 1,4%, mens Nord- og Mellom-Amerika har økt sin andel med 1,1%.

Figur 2: Kilder til utenlandske investeringer etter region 2018 (Kilde: SSB)

Det mest dominerende enkeltland er Sverige, med 22,5% av UDI til Norge. BE-NE-LUX (Belgia, Nederland og Luxemburg) eier en andel på 23,8%. USA alene bidro med 8,8% av UDI i Norge i 2018 og hadde også den største vekstraten fra 2017 - 2018, og økte med 36,7 MNOK, en økning på 54,6%. Dette har sammenheng med den stigende oljeprisen i 2018. I tillegg har ny statistikk fra

¹ <https://www.ssb.no/statbank/table/11324>

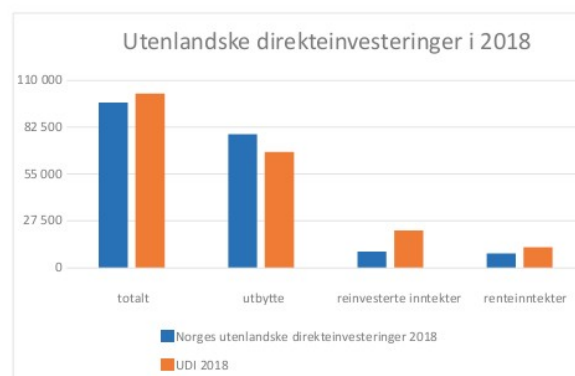
SSB over den ultimate eieren vist at tallene for enkelte land, særlig USA, kan være høyere, og at USA var kilden til nesten 20% av UDI i 2018.²

Figur 3 sammenligner avkastningen av norske direkteinvesteringer i utlandet med UDI i Norge med tanke på avkastning fra følgende egenkapitalparametere: utbytte, avkastning som andel av egenkapitalen, renteinntekter som andel av egenkapitalen og total avkastning på egenkapitalen.

I 2018 ga norske direkteinvesteringer i utlandet bedre samlet avkastning på investeringer enn utenlandske investeringer gjorde i Norge. Det er verdt å merke seg at utenlandske investorer i Norge i 2018 reinvesterte inntektene dobbelt så mye som norske investorer gjorde i utlandet (21,6% mot 10%).

Den dominerende sektoren for direkteinvesteringer, både for utenlandske investeringer i Norge og for norske investeringer i utlandet, er olje- og gassutvinning.

* Begrepet «olje- og gassutvinning» brukes i rapporten for NACE B kategorien «bergverksdrift og utvinning» for å understreke størrelsen av NACE underkategorien B 06 «utvinning av råolje og naturgass» innen bergverksdrift og utvinning.

Figur 3: Sammenligning av egenkapitalavkastning for utbytteinntekter, renteinntekter og reinvesterte inntekter 2018 (Kilde: SSB)

² SSB, "USA investerer stort i Norge via andre land." Ultimate eierland er det landet hvor den økonomiske enheten som kontrollerer den største direkteinvestoren til en norsk enhet er registrert. I motsetning er direkte investeringsland det landet selve investeringen kommer fra. Ifølge dette prinsippet, hvis for eksempel et amerikansk selskap investerer i Norge gjennom et holdingsselskap i Nederland vil Nederland registreres som direkte investeringsland og USA som ultimate eierland.

Viktige eierland

I 2017 var antallet utenlandskeide foretak 7 935 (en økning på 250 fra 2016), og utgjorde 1,4% av registrerte foretak i Norge. Disse enhetene hadde 328 000 sysselsatte (12,5% av alle sysselsatte i Norge) og 1 324 milliarder kroner i omsetning. Figur 4 viser en oversikt over bidragene fra de ti viktigste eierlandene i forhold til Norges næringsliv i 2017. Sverige og Nederland rangerer høyest når det gjelder andel av UDI. Svenske foretak utgjorde 19% av omsetningen, mens amerikanske foretak utgjorde rundt 18%. Svenske foretak har den høyeste andelen sysselsetting fra utenlandskeide foretak i Norge (24,6%), fulgt av USA på 13,8%.

LAND	% - DEL AV UDI	ANTALL FORETAK	% - DEL AV SYSSEL- SETTING	% - DEL AV OMSETNING
Alle utenlandskeide foretak	100	7 935	100	100
Sverige	21,1	2 274	24,6	19
Danmark	4,2	980	9,7	7
Storbritannia	7,3	701	10,6	7,8
USA	8,3	656	13,8	17,9
Tyskland	3,9	384	8	7,4
Nederland	10,1	294	3,6	5,9
Frankrike	3,7	237	5,3	6,1
Finland	4,5	301	3,8	5,7
Sveits	2,6	201	5,6	5,1
Luxemburg	9,5	115	1,3	0,7
Topp 10	75,3	6 143	86,3	82,6

Figur 4: Land som bidro til norsk økonomi i 2018 (Kilde: SSB)

CASE STUDY

TATA CONSULTANCY SERVICES LTD. (TCS): Tata Consultancy Services er et IT-, konsulent- og forretningsløsningsfirma som har samarbeidet med mange av verdens største virksomheter gjennom i sin transformasjonsreise i over 50 år. Som en del av Tata-gruppen, Indias største multinasjonale forretningsgruppe, har TCS over 448 000 konsulenter i 46 land, og genererte en inntekt på 22 milliarder dollar i regnskapsåret som ble avsluttet 31. mars 2020. Hovedaksjonæren i TCS er Tata Sons Limited, hvorav to tredjedeler av egenkapitalen eies av Tata Trusts. Dette betyr i praksis at utbytte fra TCS går direkte til å støtte den filantropiske innsatsen til stiftelsene, og tilbyr viktig støtte til utdanning, helse, skape jobbmuligheter og mer.

Tata Consultancy Services (TCS) i Norden

TCS ble etablert i Norden i 1991 og har i dag rundt 15 000 ansatte som jobber med kunder i Sverige, Finland, Norge og Danmark. I løpet av de siste 11 årene har TCS blitt kåret til den beste nordiske leverandøren av IT-konsulenttjenester av sine kunder, og har også mottatt førsteplass i "Top Employer Europe Award" de to siste årene.

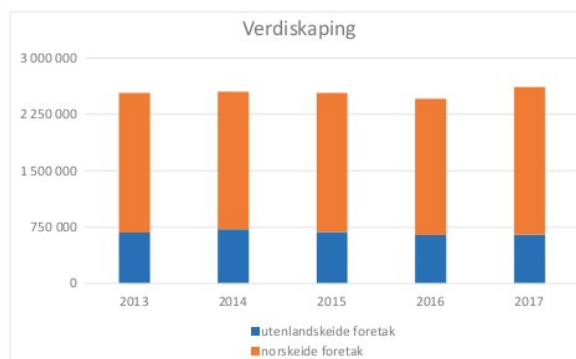
Tata Consultancy Services (TCS) i Norge

TCS sitt norske kontor ligger i Oslo. I Norge jobber selskapet med kunder på tvers av bank- og finansielle tjenester, forsikring, energi, logistikk, produksjon, varehandel og distribusjon, telekommunikasjon, reise og transport og serveringsbransjen, og hjelper dem med å utnytte mulighetene med digital økonomi. TCS ble kåret til nummer én i Norge for kundetilfredshet i 2020. I tråd med TCS sitt samfunnsansvar, lanserte TCS GoIT Initiatives i 2017 for å bevisstgjøre unge studenter til en karriere innen teknologi og IT. For mer informasjon, besøk www.tcs.com

Verdiskaping

Verdiskaping er et godt måleparameter for å se hvor mye verdi et firma bidrar med til et lands brutto nasjonalprodukt. Det er også en svært god indikator på effektiviteten i forskjellige bransjer, og for å sammenligne produksjonen deres.

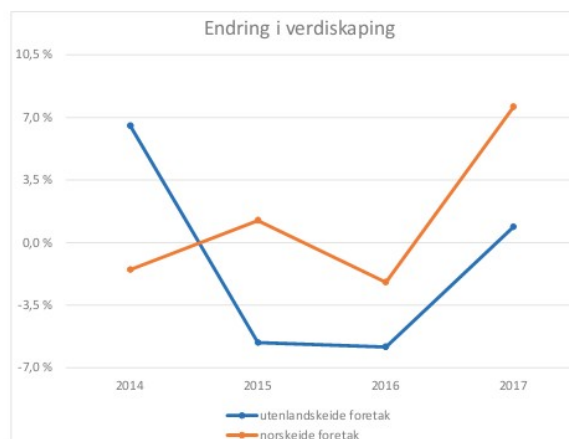
Figur 5–7 sammenligner bidragene fra norske og utenlandskeide foretak i Norge og deres respektive vekstrater. I 2013 sto utenlandske foretak for nær 27% av den totale verdiskapingen i Norge. I 2017 var dette redusert til 25%.

Figur 5: Verdiskaping i 1 000 NOK (Kilde: SSB)

Den absolutte verdiskapingen fra utenlandskeide foretak var om lag 653 millioner kroner i 2017, noe som gjør det til det svakeste året i perioden 2013 – 2017 jfr. figur 6.

Det er også verdt å merke seg endring i verdiskapingen fra år til år. I 2015 og 2016 var det en årlig nedgang nær 6% fra utenlandskeide foretak. I 2017 økte verdiskapingen fra utenlandskeide foretak med 0,9%, mens verdiskapingen fra norskeide foretak økte med 7,6%.

Figur 7: Årlige vekstrater for verdiskaping (Kilde: SSB)

Denne trenden faller sammen med oljeprisfallet, som hadde en omfattende innvirkning på norsk økonomi, som vist i figur 8, og også påvirket verdien av den norske kronen i forhold til den amerikanske dollar og euro som vist i figur 9.

Etter å ha falt i de første årene av perioden 2013–2017 viste rapporter at utenlandske enheter i markedet for fusjoner og oppkjøp økte aktiviteten i 2016 og (igjen) i 2017. I 2017 ble det gjennomført 332 fusjoner og oppkjøp med en avtaleverdi på over 5 millioner euro i Norge.³

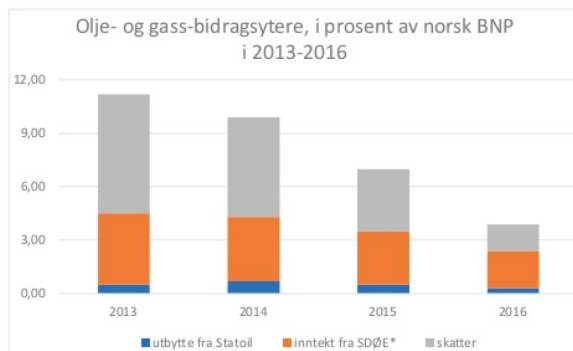
³ Aabø-Evensen, "Norway," in The Mergers & Acquisitions Review.

Verdiskaping	2013	2014	2015	2016	2017	Endring 2013-2017
Utenlandskeide	676 132	723 397	685 034	647 214	652 923	-23 209
Norskeide	1 859 871	1 832 010	1 854 869	1 814 502	1 963 454	103 583

Figur 6: Verdiskaping år for år, basert på eierskap. (Kilde: SSB)

Figur 10 viser utenlandskeide foretaks andel av den totale verdiskapingen i viktige næringer. Utenlandske enheter er særlig utbredt innen industrien (35,4%).

Andre næringer med betydelig utenlandske eierskap er Forretningsmessig tjenesteyting (34,8%), samt informasjon og kommunikasjon (33,6%).

Figur 8: Olje- og gass-bidragstyttere, i prosent av norsk BNP (Kilde: SSB). * Statens direkte økonomiske engasjement (SDØE) er en portefølje av den norske regjeringens direkte-eide lete- og utvinningstillatelser for petroleum og naturgass på norsk kontinentalsokkel.

Figur 9: Den norske kronen mot amerikansk dollar og euro. (Kilde: www.norges-bank.no)

Figur 10: Utenlandske virksomheters bidrag til viktige næringer i % av verdiskapingen (Kilde: SSB)

CASE STUDY

SWECO:

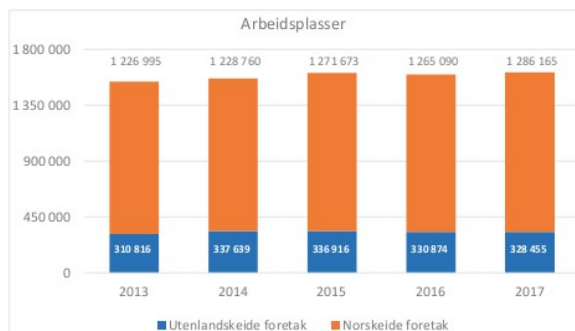
Swecos norske røtter strekker seg nesten hundre år tilbake i tid til 1921. Det lille ingeniørkonsulentfirmaet Chr. F. Grøner AS la grunnlaget for Sweco Norge, som i dag har 25 kontorer på landsbasis og 1 700 ansatte. Sweco Norge, en del av Sweco Group, Europas ledende ingeniør- og arkitekturrådgivning, med 17 000 ansatte i Europa og prosjekter i 70 land over hele verden årlig.

Deres tjenester varierer fra å utforme bærekraftige bygninger til å bygge effektiv infrastruktur til tilgang til strøm og rent vann. Fra utbygging av vannkraftdammer for hundre år siden til utforming av effektive og bærekraftige løsninger, har Sweco bidratt til å skape Norges byer og urbane samfunn.

Sweco er opptatt av å tilby bærekraftige løsninger for byutvikling. De har også investert i å dele sin kunnskap gjennom Urban Insight, en serie temabaserte rapporter som undersøker virkningen av ulike europeiske urbane strukturer og om de tilfredsstiller innbyggernes behov og preferanser. Å skape attraktive samt funksjonelle urbane områder krever innovativ tenking, forståelse av det europeiske perspektivet og inngående kunnskap om hva som fungerer lokalt.

Sysseissetting

En samfunnsgevinst med næringsvirksomhet er sysselsetting. Som nevnt tidligere utgjør utenlandskeide foretak nesten 20% av sysselsettingen i privat sektor i Norge til tross for at de bare utgjør 1,4% av alle registrerte foretak.⁹

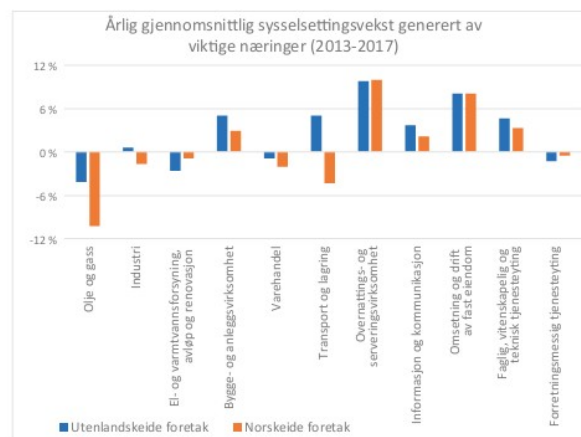
Figur 11: Arbeidsplasser (heltid) (Kilde: SSB) Omfatter ikke offentlig sektor

Mens antall jobber generert fra norskeide enheter har økt hvert år fra 2013 - 2017, har det totale antallet jobber fra utenlandske enheter gått ned (figur 11). Flere faktorer kan bidra til å forklare og nyansere dette bildet:

1. Oljeprisfallet, som også falt sammen med en nedgang i UDI i Norge, kan være en forklarende faktor. Imidlertid er det behov for mer kunnskap om forholdet mellom oljepris og sysselsetting i Norge.

2. Samtidig var jobbveksten i næringer med høy andel norskeide selskaper, som varehandel og reiseliv, spesielt sterk, og økte med nesten 40 000 nye jobber fra 2016 til 2017 alene. Disse sektorene kan ha nytt godt av ny lovgivning som gjorde det lettere for arbeidsgivere å ansette midlertidig.¹⁰

3. Det må imidlertid bemerkes at utenlandskeide foretak i gjennomsnitt har økt antall jobber i høyere tempo enn norskeide foretak i sektorer som har opplevd større jobbvekst enn andre.

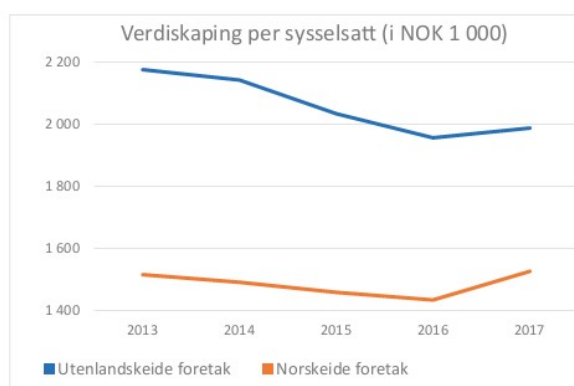
Figur 12: Årlig gjennomsnittlig sysselsetningsvekst generert av viktige næringer (2013-2017) (kilde: SSB)

⁹ (1) <https://www.ssb.no/statbank/table/08086>; (2) <https://www.ssb.no/statbank/table/10309>

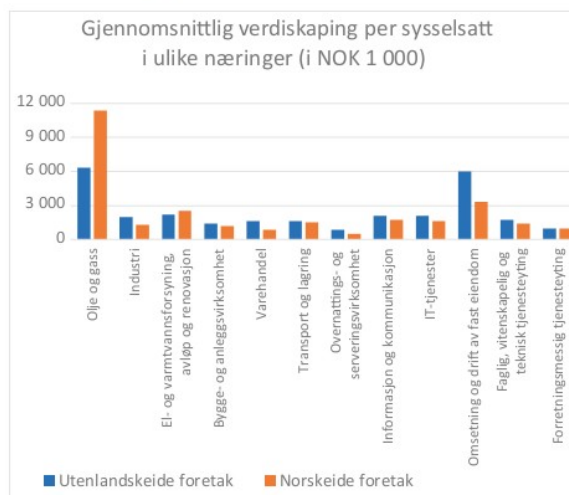
¹⁰ Arbeids- og sosialdepartementet, "Enklere å ansette midlertidige," Solbakke, "Midlertidig tilsetning i arbeidslivet."

Verdiskaping per sysselsatt

Som figur 13 viser, er verdiskapingen per sysselsatt høyere i utenlandskeide foretak enn i norskeide selskaper, hovedsakelig på grunn av bidragene fra olje- og gassindustrien. Mens begge har økt verdiskapingen etter at oljeprisen økte igjen (figur 14), ble norskeide foretak hardere rammet og kom raskere tilbake.

Figur 13: Verdiskaping per sysselsatt i NOK 1 000 (Kilde: SSB)

Figur 14: Gjennomsnittlig verdiskaping per sysselsatt i ulike næringer i NOK 1 000 (2013-2017) (Kilde: SSB)

CASE STUDY INDRA NAVIA: Indra Navia AS er et teknologisk selskap med utvikling og produksjon i Asker. Selskapet leverer sikkerhetskritiske løsninger for styring av flytrafikk til 1 400 flyplasser i mer enn 120 land. Deres team på 200 teknologer og kommersielle hoder er opptatt av å gjøre flyging tryggere og mer miljøvennlig.

Selskapet har inntekter på 600-700 millioner kroner, genererer rundt 200 millioner kroner i årlig skatteinntekt til Norge og kjøper varer og tjenester fra norske leverandører for 250 millioner kroner årlig.

Selskapet har vært en del av norsk industrihistorie siden 1916. Allerede i 1919 forsynte de Roald Amundsen med en radiosender da han fløy med luftskipet «Norge» til Nordpolen. I 1925 var selskapet en av tre stiftende parter i NRK. På 70-tallet sørget de for pålitelig radiokommunikasjon til de første norske oljeplattformene. Siden 2007 har de sikret trygge landinger på flyplasser i Norge med verdens første satellittbaserte landingssystem.

I dag er Indra Navia AS et teknologisk selskap med global rekkevidde som en del av det spanske Indra-konsernet. Selskapet er fortsatt en viktig del av norsk industri, og samarbeider med industri og akademiske partnere som Andøya Space Center, Universitetet i Sørøst-Norge, SINTEF, FFI (USN), og Kongsberg Gruppen, i tillegg til europeiske forskningsinstitusjoner og programmer, som EASA og SESAR.

Skatt generert av utenlandske enheter

(BESKATNING PER ANSATT)

For å diskutere inntektene generert av utenlandske og norske selskaper benyttes et datasett levert av Bisnode. SSB-statistikken som den øvrige analysen er basert på inneholder ikke informasjon om skatt betalt av foretak i ulike bransjer.

Figur 15 viser skatteinntektene fra norskeide og utenlandskeide enheter i prosent av de samlede betalte skattene for det samme utvalget av næringer som ble brukt med SSB-datasettet. Ved å ta ut finanssektoren (se «Om rapporten» for hvorfor), ser vi at de utenlandske enhetene betaler spesielt høy del av skattene innen transport og lagring, med olje- og gassutvinning som en tett oppfølger. Norskeide enheter betaler imidlertid høy andel skatt i elektrisitet, vann og renovasjon, overnatting og servering, bygg og anlegg og omsetning og drift av fast eiendom.

Innen transport og lagring er en stor del av de norskeide enhetene rederier, som nyter fordelene av et gunstig norsk skatteregime for denne bransjen.¹¹ Denne typen selskaper forekommer, men langt mindre utbredt, blant de utenlandskeide.

Selv om noen norske el- og varmtvannsforsyning, avløp og renovasjonsselskaper er innlemmet som kommersielle selskaper, eies det overveiende flertallet av staten eller kommuner/fylker. Norsk eierskap er svært utbredt i overnattings- og serveringsbransjen, med flere sterke norske hotellfranchisere (Olav Thon Gruppen, KLP Eiendom og Strawberry Properties, for å nevne tre).¹²

Bygge- og anleggsvirksomhet er også dominert av norske eiere,¹³ men dette er en sektor med utbredt konsernstruktur, noe som fører til at mange datterselskaper av utenlandske selskaper blir feilaktig oppført som norskeide, som nevnt i kapittelet «Om rapporten».

¹¹ Tax Justice Network, "Financial Secrecy Index 2020: Narrative Report on Norway".

¹² Hotellia. "Norsk hotellbransje: markedsrapport 1. halvår 2019."

¹³ Haga Hamarsland, Eierstrukturer i bygg- og anleggsbransjen i perioden 2000-2016.

Næring	Skatt (i %)	
	Norsk	Utenlandsk
B. Olje- og gassutvinning	55,2%	44,8%
C. Industri	68,8%	31,2%
D-E. El- og varmtvannsforsyning, avløp og renovasjon	99,5%	0,5%
F. Bygge- og anleggsvirksomhet	97,0%	3,0%
G. Varehandel	69,3%	30,7%
H. Transport og lagring	48,3%	51,7%
I. Overnattings- og serveringsvirksomhet	97,7%	2,3%
J. Informasjon og kommunikasjon	78,1%	21,9%
K. Finansiering og forsikring	22,4%	77,6%
L. Omsetning og drift av fast eiendom	96,9%	3,1%
M. Faglig, vitenskaplig og teknisk tjenesteyting	85,0%	15,0%
N. Forretningsmessig tjenesteyting	57,4%	42,6%
Totalt	57,9%	42,1%

Figur 15: Skatt i prosent av total betalt i ulike næringer (Kilde: Bisnode)

Olje- og gassutvinning er den desidert største sektoren i Norge når det gjelder totalt(sum) betalt skatt. I et normalår utgjør denne sektoren omtrent en sjettedel av alle norske skatteinntekter, og det at utenlandskeide enheter genererer rundt 44,8% av bransjens skatteinntekter er derfor et betydelig bidrag til totalen. Forretningsmessig tjenesteyting er en annen sektor der utenlandsk skattebidrag er betydelig, men totalt er mengden skatteinntekter fra denne sektoren relativt lav.

Industri er en langt større sektor, både når det gjelder jobbskaping og skatteinntekter. Sammen med varehandel var denne sektoren meget attraktiv for utenlandske investorer i 2017 og 2018. 17,8% av oppkjøpene i 2017 var i denne sektoren, og en stor del involverte utenlandske kjøpere. For eksempel kjøpte det tyske investeringsselskapet Triton Partners 75,16% av industrikonsernet Glamox AS for 269 millioner euro i 2017.

Konklusjon

Utenlandske selskaper er uten tvil viktig for økonomi. Til tross for at de bare utgjør 1,4% av alle registrerte selskaper, sysselsetter disse enhetene 20% av sysselsatte i privat sektor og genererer 26% av de (skatte-) inntektene som er opprettet av virksomheter som opererer i Norge. Mens det gjennomsnittlige, norskeide selskapet er et SMB, er det overveldende flertallet av utenlandskeide selskaper etablerte multinasjonale selskaper.

I flere av sektorene, som har hatt vekst i perioden 2013-2017, har utenlandskeide enheter i gjennomsnitt **økt antall arbeidsplasser i høyere tempo** enn norskeide. Unntakene fra denne trenden er derimot olje og gass, industri og varehandel, med de to sistnevnte blant Norges største sysselsettere. Denne rapporten viser at verdiskaping fra utenlandskeide foretak i **høy grad påvirkes av svingninger i oljeprisen**. Dette kan skyldes både størrelsen på olje- og gasssektoren

i forhold til størrelsen på norsk økonomi samlet sett, og den store andelen utenlandskeide foretak innen denne sektoren.

Verdiskaping per sysselsatt er fortsatt betydelig høyere i utenlandskeide foretak enn i norskeide selskaper. Mens begge har økt verdiskapingen betydelig i den perioden oljeprisen økte igjen, ble norskeide foretak hardere rammet og styrket seg raskere.

Denne rapporten berører i begrenset grad beskatning, men viser at utenlandskeide selskaper står for en betydelig andel av skatteinntektene fra privateide selskaper i Norge. Selv om dette argumentet er relevant når vi diskuterer beskatning av utenlandskeide enheter, gjenspeiler det ikke kompleksiteten i diskusjonen rundt grunnetilskudd og profittdeling (BEPS = Base Erosion and Profit Sharing), som krever ytterligere analyse, spesielt i norsk sammenheng.

CASE STUDY

CONOCOPHILLIPS:

ConocoPhillips er for tiden det største amerikanske selskapet i Norge når det gjelder inntekter og sysselsetter cirka 1 800 personer i hele landet. Fra sitt norske hovedkontor i Tananger leverer ConocoPhillips nyskapende petroleums- og energi kompetanse til Norge. Selskapets norske historie begynte for nesten 60 år siden, da det daværende Phillips Petroleum Company møtte med norske myndigheter for å vurdere muligheten for olje- og gassreservoarer på norsk kontinentalsokkel (NCS) i 1962. Phillips gjorde sin første oppdagelse på norsk sokkel i 1968 og Norges første kommersielle olje- og gassfelt, Ekofisk-feltet, i 1969. I løpet av de siste 50 årene har Ekofisk-feltet gitt en inntekt på omtrent 2 500 milliarder kroner, og Ekofisk-feltene er posisjonert for produksjon i mange tiår fremover. Rundt 3 000 personer, inkludert ConocoPhillips-ansatte, entreprenører og fartøysbesetninger, jobber i dag på Ekofisk-feltet.

Siden begynnelsen av 1970-tallet har selskapet bidratt med nærmere fem milliarder kroner til norske forskningsinstitusjoner og universiteter og har rundt 50 pågående forskningsprosjekter med disse institusjonene. I tillegg utviklet ConocoPhillips kompetanse innen arktisk geologi, marine økosystemer, klimaforhold og isbreer gjennom sitt arktiske forskningsprogram (The Arctic Approach). Programmet besto av 12 prosjekter med en samlet kostnad på 130 millioner kroner og ble utført med eksterne partnere, inkludert UNIS, IRIS, SINTEF, Marintek, Akvaplan-niva og Teknova. Som forklart i den norske regjeringens rapport om nordområdene, er denne regionen av stor strategisk betydning for Norge.

Om rapporten

Kilder oppgitt for figurene i denne rapporten er basert på tall fra Statistisk sentralbyrå (SSB). Tallene er oppdatert fra regnskapsåret 2017. Tall for 2018 ble publisert 24. juni i år, etter at arbeidet med rapporten ble avsluttet.

Verdiskaping måles som omsetningen et selskap genererer, minus produksjonskostnader. Lønnskostnader legges til for å vise den direkte gevinsten som oppnås ved ansettelse. Dermed er verdiskaping i hovedsak EBIT (Earnings Before Interest and Tax) pluss lønnsutgifter. Alle beregninger i figurer 2-8 og 10-14 er basert på SSB-data.

Disse tallene inneholder imidlertid ingen informasjon om betalte skatter, og SSB gir ikke slik informasjon. I et forsøk på å redegjøre for dette har vi også brukt et ekstra datasett

fra den norske leverandøren Bisnode. Dette datasettet gir informasjon om et bredt spekter av økonomiske bedriftsdata (inkludert skatt) og er grunnlaget for figur 15. Imidlertid presenterer disse tallene sine egne utfordringer og er ikke direkte sammenlignbare med SSB-settet.¹⁴

En annen sak er at NUF-er - selskaper innlemmet som et norsk datterselskap av en utenlandsk enhet - ikke er forpliktet til å dele sin økonomiske rapportering på en måte som spesifiserer deres økonomiske resultater i Norge. Mange av dem blir deretter notert med fulle, internasjonale konserntall sammen med selskaper som kun oppgir omsetning i Norge. De mest påviselige eksemplene på dette er Nordea og ABN

¹⁴ For eksempel fjerner Bisnode ikke foretak som er en del av en større foretaksgruppe.

CASE STUDY

PFIZER:

Pfizer ble etablert i Norge i 1959 og har rundt 85 ansatte innen salg, markedsføring og medisin i landet.

Pfizers høyeste prioritet er pasienter. Pfizer i Norge samarbeider tett med norske myndigheter og leger for å sikre riktig bruk av legemidler i Norge, slik at pasienter får riktig medisin og riktig dose til rett tid.¹

Forskning er et av deres hovedfokus og selskapet finansierer for tiden rundt 100 forskningsprosjekter over hele verden på områder som inflammasjon og immunologi, hjertesykdommer og kreft. Disse prosjektene gjøres i tett samarbeid med mange av verdens største og mest anerkjente universiteter og hvert år satser selskapet 9 milliarder dollar på forskning.²

I tillegg er Pfizer dedikert til kontinuerlig forbedring av deres bærekraftsprofil, gjennom tiltak som inkluderer reduksjon av selskapets karbonavtrykk, ansvarlig håndtering av avløpsvann, implementering av grønn kjemi og minimering av avfall.³ Disse resultatene har gjort det mulig for selskapet å redusere miljøbelastningen betydelig - mellom 2000 - 2014 reduserte selskapet sitt karbonavtrykk med 50% og tar sikte på å redusere utslippene ytterligere med 20% innen 2020 (i forhold til 2012).⁴

Gjennom utvikling av optimale samarbeidsvilkår med myndighetene og andre offentlige organisasjoner kan Pfizer spille en ledende rolle i å skape arbeidsplasser av høy kvalitet og utvikle banebrytende helseløsninger i Norge, og dermed direkte bidra til norske borgers helse og landets økonomiske sikkerhet på lang sikt.

¹ <https://www.pfizer.no/om-pfizer/riktig-legemiddelbruk>

² <https://www.pfizer.no/om-pfizer/pfizer-forskning-og-utvikling>

³ <https://www.pfizer.no/om-pfizer/legemidler-i-miljoet/pfizer-pa-en-gronn-reise>

⁴ Ibid.

Ambro Bank, som er notert med en omsetning på henholdsvis 86,4 og 87,3 milliarder kroner. Til sammenligning er DNB ASA, som er Norges største bank og innlemmet som en børsnotert norsk enhet, notert med en omsetning på 42,1 milliarder kroner i 2018.¹⁵

Dette problemet er spesielt utbredt i finanssektoren. I følge Bisnode-tallene representerer NUF-er en omsetning på 622,7 milliarder kroner, hvorav 78,8% stammer fra bare 45 enheter innen finanssektoren (banker, forsikringsselskaper, kredittutstedere osv.). I mange tilfeller representerer de rapporterte tallene på ingen måte den utenlandske virksomhetens omsetning i Norge, og dette forvrenger derfor statistikken. Selv om enkelte enheter inkluderer landsspesifikke tall i dokumenter som årsrapporter og/ eller verdipapirregistrering, førte det faktum at (1) ikke alle relevante

enheter gjør det og (2) disse tallene ikke nødvendigvis beregnes på en ensartet måte, til en beslutning om ikke å inkludere slike tall i rapporten.

Selv om alle NUF, i teorien, er utenlandskeid, er dette ikke alltid tilfelle. For eksempel er selskaper som Veidekke Entreprenad AB og Storebrand International Private Equity Limited åpenbart tilknyttede selskaper med etterprøvende norske selskaper.

Til slutt en kommentar til erosjon og profittdeling (Base Erosion and Profit Sharing = BEPS). Forfatterne anerkjenner dette som et relevant tema når de identifiserer de økonomiske bidragene fra utenlandske multinasjonale selskaper i Norge, gitt globale debatter om skatteregimer for digitale modeller. Statistikken tilgjengelig fra SSB og Bisnode er utilstrekkelig for en valid analyse på dette.

¹⁵ Bisnode (<https://www.soliditet.no/>)

CASE STUDY

AIG: I Norge er AIGs forsikringsløsninger rettet mot det norske og multinasjonale bedriftsmarkedet. AIG ligger i Oslo med rundt 40 ansatte, og etablerte seg i Norge i 1985. I over 30 år har AIG utviklet produkter i tråd med næringslivets behov - produkter som ivaretar verdiskaping og fremmer økonomisk vekst.

I 2019 ga AIG ut sin første¹ (TCFD) rapport for å gi større åpenhet i selskapets bærekraftstrategi og samkjøre rapportering med bransjestandarder. Selskapet har spilt en nøkkelrolle som en pålitelig rådgiver for offentlig sektor, privat sektor, akademika og frivillige organisasjoner når det gjelder analysering av risiko forbundet med klimaendringer.

AIG spiller i tillegg en viktig rolle i å stimulere økonomisk vekst i det globale sør og andre sårbare samfunn gjennom selskapets medlemskap i Blue Marble, en sammenslutning av selskaper som samarbeider for å utvide sosial innvirkning, kommersielt levedyktig forsikring til de som trenger det mest.²

¹ <https://www.aig.com/content/dam/aig/america-canada/us/documents/corporate-responsibility/2018-aig-tcfd-report.pdf>

² <https://www.aig.com/corporate-responsibility>

Datakilder

SSB:

<https://www.ssb.no/statbank/table/08085>
<https://www.ssb.no/statbank/table/08086>
<https://www.ssb.no/statbank/table/10309>
<https://www.ssb.no/statbank/table/11324>

Bisnode:

Besøk <https://www.soliditet.no/> for videre informasjon.

Andre kilder

Aabø-Evensen, Ole K. "Norway." In *The Mergers & Acquisitions Review*, 12th ed., 365–94. London: Law Business Research Ltd., 2018.

Arbeids- og sosialdepartementet. "Enklere å ansette midlertidige." *Regjeringen.no*, August 23, 2014. <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/Enklere-a-ansette-midlertidige/id2001146/>.

Haga Hamarsland, Thomas. *Eierstrukturer i bygg- og anleggsbransjen i perioden 2000- 2016*. NMBU, 2017. https://nmbu.brage.unit.no/nmbu-xmlui/bitstream/handle/11250/2464651/Masteroppgave_Ferdig_slatt_sammen.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Hotelia. "Norsk hotellbransje: markedsrapport 1. halvår 2019." *Hotelia*, 2019. <https://www.hotelia.no/wp-content/uploads/2019/08/Markedsrapport-Halvår-2019.pdf>.

Norges Bank. "Pengepolitisk Rapport 4/14." *Norges Bank*, December 2014. https://static.norges-bank.no/contentassets/b7b61d49e4034fc9ab122b8bdde23577/ppr_414.pdf.

Norges Bank. "Pengepolitisk Rapport 4/15." *Norges Bank*, December 2015. https://static.norges-bank.no/contentassets/aebbdf14edae484e862bb6ee24a794ef/ppr_4_15.pdf.

Solbakken, Tor-Arne. "Midlertidig tilsetning i arbeidslivet." *Forskerforbundet. Landsorganisasjonen i Norge (LO)*, November 8, 2010. https://www.forskerforbundet.no/Documents/fpolsem/Innlegg10_Solbakken.pdf.

SSB. "Two-Year Oil-Driven Downturn May Come to an End." *ssb.no*, December 1, 2016. <https://www.ssb.no/en/nasjonalregnskap-og-konjunkturer/artikler-og-publikasjoner/two-year-oil-driven-downturn-may-come-to-an-end>.

SSB. "Hånd i hånd Med EU." *ssb.no*, June 26, 2019. <https://www.ssb.no/virksomheter-foretak-og-regnskap/artikler-og-publikasjoner/hand-i-hand-med-eu>.

SSB. "USA investerer stort i Norge via andre land." *ssb.no*, May 27AD. <https://www.ssb.no/utenriksokonomi/artikler-og-publikasjoner/usa-investerer-stort-i-norge-via-andre-land>.

Tax Justice Network. "Financial Secrecy Index 2020: Narrative Report on Norway." *Tax Justice Network*, 2020. <https://fsi.taxjustice.net/PDF/Norway.pdf>.

World Economic Forum. "Norway: Global Competitiveness Report 2015-2016." *World Economic Forum: Global Competitiveness Index*. World Economic Forum, September 2015. <https://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2015-2016/economies/#economy=NOR>.

abelia